

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Elmi-kütləvi, mədəni-maarif, təhsil proqramlarının hazırlanması

Bəlli olduğu kimi, elm realıq haqqında obyektiv bilikləri inkişaf etdirməyə və sistemləşdirməyə yönəlmiş ixtisaslaşdırılmış insan fəaliyyəti sahəsidir. Elm dünyanı anlayışlar, fərziyyələr, nəzəriyyələr, müxtəlif növ təlimlər şəklində əks etdirir. Eyni zamanda təcrübə, modelləşdirmə, təfəkkür eksperimenti və sair kimi idrak üsullarına əl atır.

Elm vasitəsilə əldə olunan nəticələr həm də ictimai şüurun formalarından biri kimi çıxış edə bilər.

Elmi biliklər əsasında ictimai həyatın bütün formaları rasionallaşdırılır

Müasir elm nəhəng bir bilik sahəsinə - bir-birindən müxtəlif dərəcədə uzaq olan 15 minə yaxın fənni əhatə edir. Müasir elmin çox mürəkkəb quruluşu var. O, bir çox bilik sahələrinə bölünür. Təcrübədən uzaqlığına görə elmləri iki böyük növə bölmək olar: praktikaya bilavasitə oriyentasiyanın olmadığı fundamental elmlər və tətbiqi elmlər - istehsalat və sosial-praktik problemlərin həlli üçün elmi biliklərin nəticələrinin bilavasitə tətbiqi. Elm həm yeni biliklər əldə etmək üçün yaradıcı fəaliyyətdir, həm də belə fəaliyyətin nəticəsidir. Bu gün deyə bilərik ki, müasir cəmiyyətdə elm insanların həyatının bir çox sektor və sahələrində mühüm rol oynayır. Şübhəsiz ki, elmin inkişaf səviyyəsi cəmiyyətin inkişafının əsas göstəricilərindən biri kimi çıxış edə bilər və bu, şübhəsiz ki, dövlətin iqtisadi, mədəni, sivil, təhsilli, müasir inkişafının da göstəricisidir.

Dövrümüzün global problemlərinin həllində elmin sosial qüvvə kimi funksiyaları çox mühümdür. Buna misal olaraq ekoloji problemləri göstərmək olar. Bilindiyi kimi, sürətli elmi-texniki tərəqqi planetin təbii sərvətlərinin tükənməsi, havanın, suyun və torpağın çirklənməsi kimi cəmiyyət və insan üçün təhlükəli olan hadisələrin əsas səbəblərindən biridir. Deməli, bu gün insan mühitində baş verən radikal və zərərsiz dəyişikliklərin amillərindən biri

də elmdir. Alimlər özləri də bunu gizlətmirlər. Amma elmi məlumatlar ekoloji təhlükələrin miqyasının və parametrlərinin müəyyən edilməsində aparıcı rol oynayır. Elmin ictimai həyatda artan rolunu onun müasir mədəniyyətdə xüsusi statusunu və ictimai şüurun müxtəlif təbəqələri ilə qarşılıqlı əlaqəsinin yeni xüsusiyyətlərini doğurur. Bununla əlaqədar olaraq elmi biliyin xüsusiyyətləri və onun idrak fəaliyyətinin digər formaları ilə əlaqəsi problemi kəskin şəkildə qoyulur. Bu problem fəlsəfi xarakter daşımaqla bərabər, eyni zamanda böyük praktik əhəmiyyətə malikdir. Elmin xüsusiyyətlərini dərk etmək mədəni proseslərin idarə olunmasında elmi metodların tətbiqi üçün zəruri ilkin şərtədir. Elmi-texniki inqilab şəraitində elmin özünü idarə etmək nəzəriyyəsini qurmaq üçün də zəruridir, çünki elmi biliyin qanunauyğunluqlarının aydınlaşdırılması onun mənəvi və maddi mədəniyyətin müxtəlif hadisələri ilə qarşılıqlı əlaqəsinin təhlilini tələb edir. Elmin funksiyalarını fərqləndirmək üçün əsas meyar kimi alimlərin əsas fəaliyyət növlərini, onların vəzifələrinin dairəsini, elmi biliklərin tətbiqi və istehlak sahələrini əsas götürmək lazımdır. Bütün bunlar fonunda tamamilə təbiidir ki, Azərbaycanda elmin inkişafı dövlət siyasətinin əsas prioritetlərindən birini təşkil edir. Dövlətin gələcəyi, iqtisadi, siyasi və hərbi qüdrəti onun elmi potensialı ilə bilavasitə bağlıdır. Müasir Azərbaycan cəmiyyətində elmin rolunun əhəmiyyətli dərəcədə artıb. Bu gün özünün yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyan və Azərbaycan elminin inkişafı yönündə kompleks islahatların həyata keçirilməsi xüsusi diq-

Müasir cəmiyyətin inkişafında elmin rolu daha böyük sürətlə artır

qət mərkəzindədir. Elmi biliklər əsasında əslində ictimai həyatın bütün formaları rasionallaşdırılır.

Uzunmüddətli inkişaf strategiyaları elmi əsaslara söykənir

Bu gün dünyada heç vaxt olmadığı kimi elm və texnologiya yaxındır. Elm cəmiyyətin bilavasitə məhsuldar qüvvəsinə çevrilib. Yeni informasiya texnologiyaları və kompüter vasitələri, gen mühəndisliyi və biotexnologiyaların nailiyyətləri bir daha maddi sivilizasiyanı, həyat tərzimizi kökündən dəyişdirməyi vəd edir. Elmin təsiri altında şəxsi prinsip, fəaliyyətin bütün formalarında insan amilinin rolu artır. Biliyin iqtisadiyyatına və sosial kapitala əsaslanmış sistemin qurulması bu mənada Azərbaycanda ön planda yer alır.

Bu gün deyə bilərik ki, müasir Azərbaycanda elm insanların həyatının bir çox sektor və sahələrində mühüm rol oynayır. Elmin inkişaf səviyyəsi cəmiyyətin inkişafının əsas göstəricilərindən biri olmaqla yanaşı, həm də dövlətin müasir inkişafının göstəricisinə çevrilib. Azərbaycanda da insanı əhatə edən hər şey elmin nailiyyətləridir. Daha bir mühüm nüans odur ki, elm adətən dünya, o cümlədən insanın özü haqqında obyektiv biliklərin istehsalı üçün yüksək ixtisaslaşdırılmış fəaliyyət kimi qəbul edilir. Şübhəsiz ki, elm cəmiyyət mədəniyyətinin ən mühüm formalarından biridir və onun inkişafı insan həyatının bütün sahələrinin yeniləşməsinin ən mühüm amilidir. Müasir elm insanın dünyagörüşünü formalaşdırır, texnoloji tərəqqi ilə sıx bağlıdır, cəmiyyətin inkişafı üçün proqnozların yaradılmasına və proqramların hazırlanmasına, bəşəriyyətin qarşısında duran problemlərin həllinə kömək edir. Elmin yaranmasının səbəbi, elmin inkişafının hərəkətverici qüvvəsi həm də insanın həyat şəraitini yaxşılaşdırmaq istəyidir. Bu səbəbdən elmi-kütləvi proqramların hazırlanmasına medianın da xüsusi diqqəti vacibdir. Çünki bu, cəmiyyətin diqqətini daha çox elm üzərində cəmləşdirir. Alimlərimiz iqlim dəyişikliyi, artan resurs istehlakı, demografik meyillər və ətraf mühitin deqradasiyası kimi sahələrdə elmi-kütləvi proqramlarla cəmiyyəti daha çox maarifləndirir. Uzunmüddətli inkişaf strategiyaları hazırlanarkən bu və digər sahələrdəki tərəqqi parametrləri də bu fonda nəzərə alınır. Elm həyatı təminat sistemi kimi yer sisteminin fundamental əhəmiyyətinin onun davamlı fə-

aliyyətinə əsaslanan müvafiq inkişaf strategiyaları ilə əlaqələndirilməsində mühüm rol oynayır. Elm resurslardan səmərəli istifadənin təşviqində və inkişaf üçün yeni metodların, vasitələrin və alternativlərin tapılmasında getdikcə daha mühüm rol oynamaqdadır. Elm sənaye, kənd təsərrüfatı və nəqliyyatda daha az enerji tələb edən istifadə də daxil olmaqla, daha az resurs tələb edən tendensiyaları davamlı

olaraq yenidən qiymətləndirməli və təşviq etməlidir. Beləliklə, elm davamlı inkişafa nail olmağın mümkün yollarının axtarışında son dərəcə vacib komponent kimi getdikcə daha çox qəbul edilir. Azərbaycanda da proseslərə məhz bu rəqəmsal yanaşılır.

Samirə SƏFƏROVA

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyilə çap olunur.